

Kako poteka pomoč poškodovancu? Reševalna veriga: PP + NMP + PREVOZ + BOLNIŠNICA. Vsi člani morajo biti čvrsti, da veriga drži.

Epidemiologija travmatologije je naraščanje št.poškodovancev v športu, prometu in na delu.

REANIMACIJA

A (air way) – sprostitev dihalnih poti → defleksija glave (zvrnemo glavo navzad), pomik sp.čeljusti naprej in navzgor, očistiti usta in žrelo. Trojni manever pri poškodbi vratne hrbtenice.

B (breathing) – umetno dihanje → 2x vpihni, nato kontrola pulza

HOLGER-NIELSEN METODA- ponesrečenec leži na trebuhu, prvi gib izdih, 2 gib vdih

SILVESTROVA METODA- ponesrečenec leži na hrbtu, prvi gib vdih, drugi izdih

C (circulation) – umetna cirkulacija → zunanja masaža srca

Pulz tipamo na-a.carotis, a.femoralis, a.brachialis(otroci)

Hitrost masaže pri odraslih je 60/min. pri otrocih 100-120/min. razmerje umet.dihanje, masaža je 2:15

Če od zastoja srca ni poteklo več kot 1 minuta → **PREKARDIALNI UDAREC** – povzroči manjši el.dražljaj-sproži spontano srčno akcijo, uporabimo ga pri odraslem z prej zdravim srcem, pri bolniku, ki je priključen na monitor, pri bolniku z A-V blokom, udarimo z višine 30 cm.

D (definitive care) – definitivna oskrba → zdravnik naj oživljanje po potrebi razširi oz.dopolni z dodatnimi ukrepi in z dajanjem nekaterih zdravil.

ZDRAVILA, KI JIH DAJEMO MED OŽIVLJANJEM

ADRENALIN- delatira žile v srcu, ostale žile zoži. Damo ga takoj, ko vidimo da po 3 min.masaža nima uspeha, ne da bi čakali dg.EKG. stimulira sinusne vozljve srca (↑miokardno kontraktibilnost, ↑perfuzijski pritisk, ob asistoli spodbuja el. aktivnost)

Na BIKARBONAT- ker se zaradi zastoja dihanja in srca v organizmu razvije metabolična acidoza, normalizira acidobazno ravnotežje(pogoj za vzpostavitev spontane srčne akcije)

KALCIJEV KLORID- zvišuje miokardno kontraktibilnost, zvišuje ventrikularno vzdražljivost, podaljšuje sistolo srca. Ne smemo ga dati skupaj z Na bikarbonatom, ker se mešanica obori.

XYLOCAIN- medikamentozni defibrilator pri fibrilaciji ventriklov, dajemo ga počasi i.v. ali v infuziji, v manjših dozah ga dajemo pri tahikardijah, če se te pojavijo po uspešnem oživljanju.

ATROPIN-reducira tonus vagusa in izboljša atrioventrikularno prevodnost srca- pospeši delovanje srca. Dajemo ga pri trdovratnih bradikardijah in po hipotenzijah po uspešnem oživljanju.

KISIK-popravi hipoksijo v organizmu, med oživljanjem nujno čimprej začeti z dajanjem kisika.

ZAVEST

Je funkcija nemotenega, usklajenega delovanja določenih predelov možg.debla in možg.skorje. Človeku omogoča, da se zaveda sebe, da je orientiran v času in prostoru, da smiselno reagira na vplive okolja.

NEZAVEST- stanje deprimiranih možg.funkcij. Ni bolezen, ampak je nevaren znak nekega osnovnega bolezenskega dogajanja v organizmu, zunanji dražljaji ne izzovejo nobenega dražljaja več. V nezavesti ugašajo obrambni refleksi in mišičje postaja ohlapno → ŽIVLJENJSKO OGROŽENI

Patološka stanja, ki se izražajo z nezavestjo: nezavest zaradi nenadne motnje regulacije krvnega obtoka v možganih, zaradi intrakranialnih procesov in poškodb, zaradi motenega metabolizma, zaradi zastrupitev.

SINKOPA- je transamitorna motnja zavesti, nastane zaradi motnje v možganskem deblu, vendar ne vemo zakaj. Pacient nič ne pove, samo pade vznak, nič se ne spomni.

KOLAPS- je prehodna motnja funkcije, je najmilejša oblika motnje zavesti, kratkotrajna nezavest zaradi hipoksije CŽS. Predno pade skup še kaj pove-reče (↓RR, tahikardija, bledica)

VZROKI:zunanji: slab zrak, vlažna vročina, nenadna bolečina,...

notranji: slabokrvnost, lakota, različne bolezni,...

NEZAVEST ZARADI INTRAKRANIALNIH ZAPLETOV

SOMNOLENCA- stanje zožane zavesti, kontakt z bolnikom je možen, vendar oteškočen, na klic in bolečino odreagira, vendar takoj pade nazaj v prejšnje stanje – spanje, pogosto je zmeden.

SOPOR(semikoma)- pacient je v plitki nezavesti, na klic ne odreagira več, na bolečino še, pogosto je nemiren.

KOMA- je v globoki nezavesti, na bolečino ne reagira več, obrambni refleksi so ugasli.

GCS-GLASGOV SHEMA- stanje možganske poškodbe

ODPIRANJE OČI (od 4-1 točke)

- normalno odpira -4 t
- odpira oči de na ukaz – 3 t
- odpira oči na bolečino – 2 t
- ne odpre oči – 1 t

MOTNJE GOVORA (od 5-1 točke)

- normalna motorika -5 t
- premikanje ust le na ukaz – 4 t
- premikanje ust nesmiselno – 3 t
- premikanje ust na bolečino – 2 t
- se ne premikajo – 1 t

VERBALNA KOMUNIKACIJA (od 6-1 točk)

- normalna k. – 6 t
- pogovor na ukaz – 5 t
- posamezne besede – 4 t
- godrnjanje – 3 t
- govor na bolečino – 2 t
- brez besed – 1 t

Največje št.točk je 15, najmanjše št.točk je 3. Čim-manjše je št.točk, slabša je prognoza. Dober prognostičen znak je od 9 točk naprej

DEKORTIKACIJA- poškodba sive mase. Če so samo fleksijski gibi, ni za pričakovat da se vrne kvaliteta miselnosti.

DECEREBRACIJA- celotni možgani. Če so samo ekstenzijski gibi, ni povezave med najvišjimi strukturami (centri) → kl.smrt → odpoved vitalnih centrov → na aparatih

LUCIDNI INTERVAL-kljub poškodbi glave vse vrede (moramo ločiti od dilirija) → moto-psiho-motoričen nemir. Padeč na glavo brez kontrole zavesti je lahko usoden (smrt)

TRANZITORNE MOTNJE ZAVESTI-kolaps, epi-napad, sinkopa

KONTINUIRANE MOTNJE ZAVESTI- somnolenca, sopor, koma

KRVAVITVE

Je iztekanje krvi iz srca ali krvnih žil. Kri se pri tem izgublja direktno navzven ali pa v telesne votline oz. v mehka tkiva v okolju žil.

[Patološka krvavitev](#)- poškodba tkiv in s tem tudi žil, različna obolenja krvi in ožilja

[Fiziološka krvavitev](#)- menstruacija

Krvavitev je nevarna za hipovolemijo (↓ se volumen tekočin). Splošna pomoč je nadomeščanje tekočin- počasi (infuzija), primerna lega, kisik, metabolizem (Na karbonat- zaradi acidoze), šele nato MgCl, CaCl, analgetiki

[Krvavitev po izvoru](#): krvavitev iz srca, arteriolna, venozna, kapilarna, parenhimatozna (difuzna)krvavitev, krvavitev votlega organa.

[Krvavitev po lokalizaciji](#): zunanja – manifestna (zaradi poškodb), notranja – okultna (posledica topih poškodb, v votle org. v telesne votline, v okolno tkivo)

Pacient, ki krvavi: toži o slabosti, se mu megli pred očmi, mu šumi v ušesih, je bled, koža hladna, pospešeno diha, ↑ utrip in slabo tipljiv

ŠOK

Je patološko dogajanje v organizmu, ko zaradi kritično zmanjšane pretoka krvi nastane napredujoča hipoksija in okvara tkiv. Šokovno stanje je odsev cirkulacij v mikro in makrocirkulaciji. Nevarna je motena perfuzija tkiv in s tem oskrba celic s kisikom ter odplavljanje produktov metabolizmov.

VRSTE ŠOKA: **travmatski** – najpogostejši vzrok so poškodbe (zunanja in notranja krvavitev),

hemoragični - posledica hitre in velike izgube krvi (poškodbe velikih žil, srca, notranjih krvavitvah abdomna) **kardiogeni** - zaradi motenega in nezadostnega delovanja srca,

hipovolemični - akutna insuficienca krvnega obtoka, zaradi velike izgube telesne tekočine, predvsem plazme (obsežne opekline, pri ileusu, obolenju prebavil s hudimi driskami in bruhanjem), **anafilaktični** – zaradi burne reakcije Ag in Ab v organizmu, ob kateri se izloča preveč histamina in njemu podobnim snovem), **septični** – pri obsežnih infekcijah (poškodba

cirkulacijskega sistema), **nevrogeni** –redka oblika (zaradi funkcionalnih in organskih motenj, ki ima vpliv na tonus žilja).

Vsem oblikam šoka je skupno: postopno ali naglo pride do padca RR, prizadetost ledvic, pljuč (glavni šokovni organ), možgan, srca, jeter.

TIPIČNI ZNAKI razvitega šoka: nizek RR, povišan in šibko tipljiv pulz, bleda koža in vidne sluznice, šokovni indeks prek 1, hladen in lepljiv znoj, periferna cianoza, hitro plitvo dihanje, apatičnost, zmanjšano izločanje urina.

Potek šoka- hipoksija, anaerobno izg., encimska iztirjena, patologija metabolizma, okvara sten žilja, intravaskularna koagulacija.

LATENTNI ŠOK – I. stadij → izguba krvnega volumna nad 10%, komaj zaznavni začetni znaki centralizacije krvnega obtoka, ↑ pulz, koža bleda, RR najprej pade, nato se vrne na normalo, kasneje počasi pada, predvsem se manjša amplituda.

MANIFESTNI ŠOK – II. stadij → izguba krvnega volumna nad 20%, ↑ pulz, koža hladna, znojna, bleda, cianoza kože, postopno padanje RR, manjšanje njegove amplitude, zmanjšan pretok krvi v važnih organih, znaki edema (hropci).

DEKOMPENTAZORNI ŠOK – III. stadij → pacient leži mirno, je prizadet, pulz na periferiji komaj tipen, koža hladna, znojna, cianoza, ↓ RR (70mmHg), površno in počasno dihanje, anemija, anurija, huda acidoza., lahko nezavest.

TERAPIJA ŠOKA:

Infuzijska nadomestitev plazme → transfuzija - tistemu, ki je izgubil veliko krvi, tega ne dajemo pri kardiogenem šoku.

Podpora dihanju in oksigenaciji → kisik – obvezno pri vseh oblikah

Analgetiki → ublažitev bolečin – ne dajemo pri kardiogenem in opeklinškem šoku

Neutralizacija acidoze → Na bikarbonat – dajemo samo pri manifestnem šoku

Kortikosteroidi → priporočljivi še posebno pri poškodovanih pljučih ali kadar sumimo na edem v možganih, dajemo jih v visokih dozah in počasi(i.v.-dexametazon)

Adrenalin → samo pri anafilaktičnem šoku, pri drugih je kontraindiciran in škodljiv.

Pri anafilaktičnem šoku dajemo adrenalin, kalcij, antihistaminike, kortikosteroide, aminofilin.

Pri edemu glotisa je nujna takojšna intubacija.

Pri edemu larinksa (Quinkejev edem), ne pride v poštev intubacija, naredimo traheotomijo.

POŠKODBE

Nastanejo zaradi kvarnih vplivov na telo. Poškodbe so: mehanične (tope, zaprte- zaradi topega udarca, odprte poškodbe- poškodovana tudi koža, sluznica, rana), toplotne, kemične, električne.

RANA - vulnus

Je nasilno povzročena prekinitev kontinuitete kože ali sluznice. So površinske in globoke. Poznamo: praske- odrgnine, vreznina in vsekanina, raztrganina, vbodnine, vstrelnina, vgriznina.

Komplikacije: krvavitev (1.neposredno po poškodbi, 2.kasneje iz že oskrbljene krg.rane), infekcija- okužba.

Primarna krg.oskrba- Fridrikov čas-v 6-ih urah po poškodbi

Primarno odložena krg.oskrba- v prvih 6-ih urah, vse je enako razen šivanja

Sekundarna krg.oskrba- pojav zapleta, pacient prišel po 6-ih urah

Primarna oskrba: toaleta, ekscizijski izrez, šivi, cepljenje

POŠKODBA KI SE NANAŠA NA MEHKE DELE: **LACERACIJA**-raztrganina- kontinuiteta ni prekinjena, **zdravljenje** 6 tednov, **RUPTURA**- kontinuiteta je prekinjena, **DISTORSIO**- zvin-**rehabilitacija** 3 tedni, pri manjših sklepih 2 t., **CONTUSIO** – udarnina (oteklina + krvavitev), **COMMOTIO** – pretres, **CONQUASSTIO** – zmečkanina

POŠKODBA KI SE NANAŠA TRDE DELE: **FISSURA** – počena kost, razpoka, okvarjena kontinuiteta, **ABRUPCIJA** (odlom delčka)– poškodovan en delček, **FRACTURA** – zlom, kontinuiteta ni ohranjena

Whiplash poškodbe- nastanejo, ko dobiš udarec od zadaj (kot udarec z bičem)

MEHKI + TRDI DELI: **LUXATIO** (izpah) – kost gre iz sklepa, izpah je vedno distalno od sklepa, kost se redko poškoduje.

KOMPLIKACIJE PRELOMOV KOSTI: **Šok** (pri prelomu večjih kosti, zaradi hudih bolečin in krvavitev na mestu preloma,), **poškodba žil in živcev** (ostri konci prelomljenih kosti, če imobilizacija ni pravilna in zadostna), **infekcija** (pri odprtih zlomih), **maščobna embolija** (pri hujših, obsežnih prelomih, temelji na bolj ali manj izraženi blokadi krvnega obtoka v pljučih in v možganih zaradi hudo motene kapilarne perfuzije in s tem nevarno zmanjšane oksigenacije tkiv teh organov. Znaki: težko dihanje, cianoza, ↓ RR, motnje zavesti, petehije ne koži in v očesnih veznicah).

Znaki prelomov: bolečina v predelu preloma, oteklina in pogosto krvava podpludba kože na mestu preloma, spremenjena oblika (deformacije in neuporabnost uda) , patološka gibljivost, škrtanje (krepitacije) kostnih fragmentov.

Celjenje zlomov: pogoj za nemoteno celjenje je dobra vaskularizacija kosti in neprekinjena imobilizacija do zacelitve.

Načela zdravljenja zlomov: čim bolj natančna repozicija fragmentov, čvrsta fiksacija fragmentov, neprekinjena imobilizacija, čimprejšnja aktivacija ekstremitete.

KOMPLIKACIJE OSIFIKACIJE- ZAKOSTENEVANJE- DELAYED UNION (zamujeno), SLOW UNION (upočasnjeno), NON UNION (ni zaceljeno)

Čas sanacije kost je 6 tednov, če ne je to delayed union, po 9.tednih je slow union, po 12 tednin non union

PSEUDOARTROZA je lažni sklep, nastane zaradi neustrezne imobilizacije ali okužbe.

ZDRAVLJENJE POŠKODB: **konzervativno**- klasična (mavec, longeta), sodobna (ortoza), statična, dinamična (damo funkcijo prizadetemu delu- funkcionalna- ortoza).

Dinamična- SARMIENTOV MAVEC- fleksija do neke meje, popolni izteg, oblika londonskega škornja + anteriorna zaščita kolena. Lepe zlome brez dislokacije lahko zdravimo funkcionalno-mirovanje.

Zlom POGAČICE z dislokacijo zdravimo op. z zuggurtung metodo, brez dislokacije pa konzervativno, z mavčevem varovalom za 1-2 tedna. Pogačico odstranimo pri močno zdrobljenih zlomih.

Zdravljenje se ne glede na vrsto ne spremeni ampak se spremeni funkcija.

Operativno- ZUGGURTUNG METODA- z 2 žicama ovitima v osteosintetične materiale (dve žici damo noter, preluknamo kost, čez damo elastično žico v obliki osmice in privijemo, na drugi strani pritegnemo z drugo žico).TH- 2.meseca. Prevez 3 dan po op.- imobilizaciji (kadar ne vemo kaj je poškodovano pustimo, da se kost reponira 3. tedne. Operiramo zato, da kosti vrnemo anatomijo.

Transplantacija kostnih delov, mikrovaskularna kirurgija

ZAPLETI (PO OP., POŠKODBI): MB. SUDECK (lahko med op. ali med konzervativno th.)- pride do dekalcinacije sklepa, Ca in P odgovorna za kostno zasnovo

VOLKMANOVA FRAKTURA- zaradi poškodbe mišica od mre, deficit v cirkulaciji pelje v ishemijo (patološki metabolizem) mišičnega tkiva- atrofija- kontraktura.

POŠKODBE RAMENSKEGA OBROČA

DIAFIZA sanacija 6 -8 tednov, **RAMA** imobilizacija 3 tedni

POŠKODBE LOKOMOTORNE MANŠETE -Pacient ne more dati roke za hrbet, ne more sklenjenih rok dvigniti nad glavo, ne more rotirat roke.

REPOZICIJA NADLAHTNICE- PO HIPOKRATU-izpahnjeni ud se iztegne (ekstenzija), past v pazduho- reponiramo. **PO KOCHLERJU**- nevarnejši,novejši –upognemo 90° in delatiramo (lahko se zlomi vrat humerusa)

HABITUALNI- ponavljajoči se izpah se operira ali pa bolnik leži na trebuhu na robu postelje, teko da mu roka visi dol, v roko mu damo utež – obremenitev lahko sproži spontano repozicijo.

EPONIMI ZLOMI, ki so po avtorjih

MONTEGGIA- nanaša se na atebrahium, zlom ulne, z izpahom radiusa proksimalno (zlom v zg.trtini ulne in prednji izpah glavice koželnice)

GALEAZZI- nanaša se na antebrahium, zlom radiusa, z izpahom ulne distalno

Za sanacijo ULNE potrebno 8 tednov, **za sanacijo RADIUSA** 6 tednov., (izpah RADIUSA – 3 t.)

COLLES- fraktura radiusa na lokotipičnem mestu → deformacija na dlančni strani, (volarno), roka visi, th-repozicija, imobilizacija v volarni fleksiji + deviaciji ulne, po 3 tednih se imob. odstrani, roka v fiziološki položaj, spet 3 t. Imobil.

SMITH- zlom dorzalno, th- tiščimo navzdol, roka gre gor, imobil. V dorzalni fleksiji, pustimo 3 t., nato v fiziološkem položaju imobil. spet 3 t. (skupaj 6 t.)

DUPUYTREN- se nanaša na dlan → zlom pri bazi prve dlančnice, na palčevi strani. Th. Konzervativno, včasih op.(dislokacije).

Za sanacijo DLANČNICE potrebno 6 tednov, **za sanacijo FALANG** 3 tedne,

Za sanacijo MALIH SKLEPOV NA ROKI 2 tedna.

MAISONVE

PRONATIO DOLOROSA- delni izpah glavice koželnice, nastane pri potegu, dvigu otroka za eno roko. Povzroča bolečino. Th- mora se učvrstiti anularna vez

POŠKODBE MEDENICE

Čas sanacije je 3 mesece (12 t.). FRACTURA MALGAIGNE- najtežja poškodba medenice.

Th.- zunanja fiksacija pubičnega prstana, 2 x 3 štange, s tem dosežemo mobilnost. Po sanaciji je oblika ohranjena, funkcionalnost pa ne (skrajšava). Derotacija je na račun stegenice, rotacija na račun medenice.

Comocio (pretres)-je samo prehodno (npr. inkontinenca). **LCA**- ligamentum conciotum anterius, **LCP**- lig.conciotum posterius

VRSTE ZLOMOV PO KOTU

PAUWELS 1- kot manjši kot 30° th- osteosinteza

PAUWELS 2- kot med 30° in 60°,

PAUWELS 3 kot večji kot 60°

Manjši je kot, boljša je prognoza. V varusu je bolj izravnani (treba reponirati, op.), v valgusu je bolj poševen (ni treba reponirati, ni op.). pri mlajših naredimo osteosintezo, pri starejših vstavimo protezo.

KOLENO

Poškodbe kite, patele ali ligamenta- ne more stegnit noge. Navikularna kost ima najslabšo cirkulacijo. Th.-zuggurtung metoda. Poškodba meniskusa – inkarceracija kolena (noga ostane upognjena). Th.- ortoskopija (2 inciziji po 1 cm)

TRIADA KOLENA- ruptura medialnega ligamenta, medialnega meniskusa in anteriorno križnega ligamenta.

LIGAMENTI – imobilizacija 6-8 tednov

SKOČNI SKLEP

Tibia, fibula, petnica, navikularka, talus je centralno

Za sanacijo distalnega dela TIBIE (golenice) –10 tednov,

Za sanacijo FIBULE (mečnice)– 6-8 tednov

Poškodbe skočnega sklepa-ABC sistem se nanaša na sidesmoso (-negibni sklep)

A – pod sindesmozo, B – v višini sindesmose, C – nad sindesmozo

Za sanacijo SKOČNEGA SKLEPA je potrebno 10 tednov

GOLEN

Sanacija 6 tednov, Poškodbe kondilusa,

STOPALO

Talus – lahko se vname, lahko postane nekrotičen. Ne vemo koliko časa rabi za sanacijo.,

Stopalnica, **Prstnice – sanacija** 3 tedni

PALEC

Zlom pri bazi 1. dlančnice se operira – to je **BENETOV ZLOM** → **sanacija** 6 tednov

Ostale dlančnice se ne operira, če se le da se jih zdravi konzervativno

IMOBILIZACIJA - palec je zase (je sam), ostali 4. prsti sozase(vedno sta po dva skupaj) – so s svojimi konicami proti sredini. Fleksija je večja proti mezinu. Pronacija ko vidiš manj dlani, supinacija, ko vidiš več dlani. Več dlani vidiš bolj v supinaciji.

COMMOTIO CEREBRI

Postravmatska amnezija (PTA), Retrotravmatska amnezija (RTA)

ARAS- ascendentni retikularni aktivacijski sistem, Motnje vida, Motnje ravnotežja

Postkomocijski sindrom (psihoorganski sindrom)-duševne in telesne motnje

HAEMATOMA CRANIOCEREBRALE

□ Haematoma epidurale (prisotnost lucidnega intervala)

□ Haematoma subdurale (tipična motnja zavesti)

□ Haematoma subbrahnoide (pozitivni meningialni znaki)

□ Haematoma intracerebrale (krvavitev v samem peranhimu)

Kadar zamudimo ali nepravilno ocenimo haematoma pride do **SPACIOKOMPRESIVNEGA SINDROMA**. Če pravilno in pravočasno ocenimo haematoma ne pride do tega sindroma. **Ovira pretok možganske tekočine** (kri pritiska na možgane)

PATOLOGIJA ZAMUDE-Motnje zavesti, Spremembe v pulzu in krvnemu pritisku (sistolčni gre navzgor, diastolični navzdol),

DIVERGENCA-tlak (diastoličen in sistoličen) narazen → začetek tahikardije

KONVERGENCA- tlak (diastoličen in sistoličen) skupaj → začetek bradikardije

POŠKODBA GLAVE

Kako jo ugotovimo: krvavitev iz odprtih poškodb na glavi, če teče likvor je poškodovana glava pri bazi. Če je samo krvavitev ni nujno. Da je poškodba pri bazi. **Tudi možgani lahko iztekajo iz glave**- to je tipičen znak poškodbe baze. Možgani lahko iztekajo iz ušesa, nosu,...

POŠKODBE PRSNEGA KOŠA

Reber, prsnega koša v celoti, zunanji ali notranji pnevmotorax, ventilni pnevmotoraks
Th- **billau drainage** – z evakuacijo krvi in zraka razbremenimo p.koš

REBRA – sanacija 6 tednov

NESTABILEN PRSNI KOŠ-pendelluft (paradokšno dihanje)- pri vdihu se p.koš pogreza, pri izdihu izboči.

POŠKODBA UROTRAKTA

Najpogostejši znak je hematurija. **Diagnoza**- intravenozna urografija

Poškodba ledvic- ruptura- odstanimo ledvico, pri manjši poškodbi, ledvico pustimo – konzervativno zdravljenje.

IMOBILIZACIJA, SANACIJA

ZLOM HUMERUSA (NADLAHNICE) – 12 tednov (3.mes), **LUXATIO HUMERUSA**

(razrahljanje)– rehabilitacija 3 tedni, **COLLUM (vrat) HUMERUSA** – 4 tedne,

ULNA (podlahtnica)- sanacija 8 tednov, **COLUM FEMUR**- 3 mesece

ZLOM KLJUČNICE – 3.tedni, **PRI OTROKU** – 2 tedna

ZLOM NAVIKULARKE(čolniček) ZAPESTJA – sanacija 3 mesece

IZPAH KOMOLCA – imobilizacija 2 tedna

DISTALNI PRISKLEPNI ZLOM – 10 tednov

ENO VRETENCE za sanacijo potrebuje 3-4 mesece

IZPAH LUNASTE KOSTI (os lunatum)-imobilizacija za 3-4 tedne

REPARACIJA POŠKODOVANEGA TKIVA – 6 tednov

INDIKACIJE ZA OPERACIJO

Slabe repozicije zlomov, Nestabilni zlomi, Sklepni zlomi

Patološki zlomi (pri rakovih obolenjih), Stanje poškodovanca

POŠKODBE HRBTENICE

PAREZA- ko je začetek → flagcidna oblika (vse mehko)

PLEGIJA- se nadaljuje → spastična oblika (vse je trdo)

Fleksija kolka – integriteta L2, Ekstenzija goleni – integriteta L3,

Dorzalna fleksija noge – integriteta L4, Abdukcija noge – integriteta L5

Plantarna fleksija noge – integriteta S1

POŠKODBE VRATNE HRBTENICE

Poškodba zg,dela (do 3 vretenca – C1 in C2), Poškodba sp.dela (od C3 - C6)

TRAUMA SCORE

ŠTETJE RESPIRACIJ- 12-24 v min - **4 t**
24-40 v min - **3 t**
40 v min. in več - **2 t**
do 12 v min. - **1 t**

brez respiracije - **0 t**
RESPIRATORNA EKSPANZIJA- normalna - **1 t**
Z retrakcijo - **0 t**

SISTOLNI KRVNI TLAK- 90 mmHg in več - **4 t**
70 – 90 mmHg - **3 t**
50 – 70 mmHg - **2 t**
do 50 mmHg - **1t**
brez tlaka – **0 t**

KAPILARNO POLNJENJE- normalno – **2 t**
Upočasnjeno – **1 t**
Brez polnjenja – **0 t**

TRETJINA GCG

POVPREČNI ČASI CELJENJA ZLOMOV NEKATERIH KOSTI

HUMERUS- pars **proksimalis** – 4 t, pars **diaphysis** – 6 t, pars **distalis** – 4 t

ANTEBRACHIUM- ena kost – 8 t, **obe kosti** – 8 - 10 t

FEMUR- reg **trochanterica** – 8 t, pars **diaphysis** – 8 t, pars **distalis** – 8 t

CRURIS- pars **proximalis** – 6 t, pars **diaphysis** – 8 t, pars **metaphysis** – 8 – 12 t,
pars **melleolaris** – 6 t

COLUMNA VERTEBRALIS- 12 - 16 t

UTESNITVENI SINDROM

Je sindrom utesnjene mišične lože. Nastane zaradi povišanega tlaka v zaprtih mišičnih ložah. Povišan tlak nastane zaradi otekline, krvavitve v mišico ali zunanjega pritiska. Prizadeti ud je bled, zatečen, močno boleč. Če otesnitvenega sindroma ne zdravimo pride do odmrtnosti mišic. Wolkmanova kontraktura (nadelket, podlaket) in drugo.

OSTEITIS

Bakterijsko vnetje kosti. TH- drenaža s cevkami, rano odpremo ali vstavimo gentamianske kroglice (7-10 dni), izpiranje z ringerjevo raztopino – pri AKUTNI obliki.

Pri KRONIČNI – pa se pojavijo fistule iz katerih izteka gnoj. Odpreti – nekrektomija – odstraniti kostne sekvestre.

Kaj je epidemija poškodbe?

- Poškodbe prometa, dela in športa

Mrliške pege:

- Od 30 min do 1 ure po smrti

Arest srca

- Zastoj srca

Silvester metoda, bolnik leži?

- Na hrbtu

Holger – nelsonova metoda?

- Bolnik leži na trebuhu

Xylocain?

- Medikamentozna defibrilacija srca in proti bolečinam

Posledica šoka?

- Zastoj urina-?

Izpah stegenice pri mladih?

- Repozicija

Zlom ulne

- 8 tednov

Zlom ključnice

- Pri otrocih čvrsta imobilizacija za 2 tedna

Zlomi po pawelsu?

- 1 st. = 30*, 2 st. = 30-60* - osteosinteza, 3 st. = nad 60* - endoproteza.(manjši kot boljša prognoza, večji kot slabša)

Zdravljenje zloma petnice

- Operacijsko, (pri zdrobljeni-spongoplastika)

Zlom dlančnice – zdravljenje?

- 6 tednov

Koliki je drugi kot po Pawelsu?

- med 30 in 60 stopinj

Kaj ne spada k mišicam ramenskega obroča?

- Trapezius

Čas celjenja ligamentov?

- 6-(8 tednov)

Notranja osteosinteza – fiks. Humerusa?

- Vrat humerusa se zdravi 4 tedn- ?

Dislokacija in zlom radiusa - zdravljenje

- 6 tednov

Dislokacija in zlom mečnice(fibula)

- Funkcionalno in brez mavca (6-8 t)

Sudekova bolezen poteka?

- Med zdravljenjem in rehabilitacijo

Benetov zlom?

□ Čas sanacije 6 tednov (lahko konzervat.)

Funkcionalna imobilizacija?

□ Ortoza

Kaj je posledica upočasnjene celjenja?

□ Nepravilna nastavitev fragmenta

Volkmanova kontraktura

□ Slaba prekrvavitev in mišična kontraktura

Če se zlom po 3 mesecih ne zaceli govorimo o?

□ Non union

Kaj je poškodba pri Monteggia?

□ zlom v zg. tretjini podlahtnice in prednji izpah glavice koželjnice

Delni izpah glavice koželjnice?

□ Pronation dolorosa(zelo boleče)

Kaj pomeni politravma?

□ Poškodbe organov v različnih sistemih

Zakaj je pomemben prekordialen udarec?

□ Kot spodbuda srčni akciji

Kaj se prej pojavi pri šoku?

□ Encimske motnje

Dislocirani zlom vratu stegn. Pri starejši popul. Se zdravi:

□ Operativno s pomočjo proteze

V stanju manifestnega šoka se:

□ Zmanjša izločanje urina

S pomočjo glasgow lestvice kome je možno:

□ Ugotoviti stanje možganske poškodbe

Kaj je primarno odložena kirurška oskrba?

□ Oskrba že isti dan do 6h

Koliko časa je potrebno za sanacijo navikularne kosti zapestja?

□ 3 mesece

Lokotični zlom radiusa brez dislokacije se imobilizira:

□ V fiziološkem položaju roke (kot 90°)

Koliko časa je potrebno, da se zaceli zlom ulne brez dislokacije?

□ 8 tednov

Ponesrečena triada kolena je:

□ Ruptura kolateralnega medialnega lig., medialnega meniskusa in prednjega križnega ligamenta

Ali je možno, da se skrajša čas celjenja zloma s pomočjo stabilne osteosinteze?

□ Ne

Kaj je značilno za zlom vratu stegenice z dislokacijo?

□ Skrajšava uda z lateralno deviacijo

Koliko časa je potrebno za sanacijo zloma medenične kosti?

□ 3 mesece

Zlom pogačice z dislokacijo se zdravi:

□ S pomočjo zuggurtung metode

Nestabilen prsni koš je posledica:

□ Zloma reber

Kaj je spacio – kompresivni sindrom?

□ Ovira pretoka možganske tekočine

Koliko časa je potrebno za sanacijo zloma fibule(mečnica)?

□ 6 tednov

Kaj pomeni bullau drainage?

□ Evakuacija krvi in zraka iz pleuralne votline

V primeru hematurije je potrebno najprej:

□ Naredimo intravenozno urografijo

Topa poškodba glave je vzrok za:

□ Deformacijo glave v celoti(oz.odvisno kako huda je poškodba)

Koliko je tretji kot po panvelsu?

□ Večji od 60 stopinj

Ali so samo zlomi dolgih kosti nevarni za maščobno embolijo?

□ Da

Ali je možno iztekanje možganov v primeru poškodbe lob. dna?

□ Je možno samo v primeru odprte poškodbe kraniuma

Kaj je najbolj pomembno dati v anafilaktičnem šoku?

□ Adrenalin

Koliko časa je potrebno za celjenje rupture ligamenta?

□ 6 tednov ne glede na način zdravljenja

Odprti zlomi so najbolj nevarni za:

□ Infekcijo

Kaj je delovanje mišic rotatorne manšete?

□ Notranja in zunanja rotacija nadlahti

Koliko časa je potrebno za sanacijo zloma nadlahtnice(humerus)?

□ 12 tednov

Kaj je značilno za parenhimatozne poškodbe v trebuhu?

□ Krvavitve

Ards?

□ Poslabšano delovanje pljuč

Kateri od naštetih zlomov je zlom medenice?

□ Malgoigni zlom

Kdaj se začne razgibavanje po osteosintezi zloma goleni?

□ Čimpreje (odvisno kako odg.so)?

Kaj je fluentna psevdartroza?

□ Lažni sklep zardi vnetji

Koliko točk prištejemo v gsc trauma score lestvici?

□ tretina

Pri 1p projekciji hrbtenice poškodovanec lahko?

□ Pokrči nogo v kolku

Kateri pnevmotoraks je nevaren?

□ odprti

Katero stanje najmanj ogroža življenje?

□ nezavest

Do česa pride v pljučih pri pnevmotoraxu?

□ Akumulacije CO₂

Kakšno je zdravljenje zlom po 1. Stopnji po Pawelšu?

□ Dobra prognoza zaradi majhnega kota (< 30°)

Koliko časa imobiliziramo zlom dlančnic?

□ 2 t (sanacija 6 t)

Koliko časa je potrebno za mobilizacijo po repoziciji luxatio podlahti?

□ 2 t po repoziciji

Whiplash injury?

□ (odvisno od odg.)-to je nihajna poškodba hrbtenice, poškodba mehkih tkiv, vezi vratnih hrbt. sklepov. nagel gib vratu naprej nazaj. Imenuje se tudi poškodba z bičem.

Takrat kadar se po 3. mesecih zaraščanja zloma na rtg slikah vidijo robovi fragmentov, govorimo o stanju?

□ Non union, (ali že o psevdartrozi)

V kakšnem stanju je ud na strani poškodbe Malgaignega zloma stegenice?

□ ud je rotiran na lateralno stran in je v abrevaciji

Ali je možno zdraviti komunikativni zlom nadlahtnice (humerusa) v funkcionalni imobilizaciji?

□ ne

Kaj pomeni sudekova kostna atrofija?

□ kostno dekalcinacijo

Kdaj se začne razgibavanje po osteosintezi zloma humerusa?

□ šele 3 tedne po osteosintezi (čim prej)

Kaj pomeni Volkmanova kontraktura?

□ ishemično kontrakturo mišičnega tkiva z atrofijo

Benettov zlom z dislokacijo se zdravi?

□ operativno

Koliko časa je potrebno za konzervativno zdravljenje ruptur ligamenta?

□ 6 tednov po imobilizaciji

Kaj je vzrok za upočasnjeno celjenje zloma?

□ nestabilna imobilizacija

Koliko časa se povprečno zdravi zlom ključnice?

□ 3 tedne v oprtniku

Kolikšen je ritem pri Cheyne – Stakesovem tipu dihanja?

- neenakomeren z globokimi in plitvimi fazami

Kdaj se prištejejo 4 točke za sistolišni krvni tlak v trauma score?

- Ko je tlak 90 mHg in več

Lokotipični zlom radiusa po Collesu se imobilizira?

- v položaju volarne fleksije in ulnarne deviacije

Kdaj se imobilizira ud po repoziciji izpahnjene nadlahtnice

- imobilizacija nadlahti se začne 3 teden po repoziciji sklepa

Kaj se pojavi ko nekdo kolabira, pri kolapsu?

- samo tranzitorne motnje zavesti

Kaj pomeni pronation douloureux?

- izpah glave radiusa iz obročnega ligamenta

Koliko časa je povprečno potrebno za sanacijo zloma vratu stegenice?

- 3 mesece (najmanj)

Kdaj se začne hoja z berglami po oteosintezi gležnja?

- že 3. dan po osteosintezi

Odprte zlome zdravimo:

- operativno

V kakšnem stanju je ud na strani Malgoignega –zloma medenice?

- V položaju lateralne rotacije

Kdaj se pojavi lucidni interval?

- Po pojavu epiduralne krvavitve

Zlom gležnja?

- 6 tednov, mavec

TARAVMATOLOGIJA

Izpitna vprašanja:

1. Cardias arest je?
  - zastoj srca
2. Mrliške pege se pojavijo?
  - 30min – 1h po smrti
3. Xylocain se uporablja
  - pri bolečinah in defibrilacijo srca
4. Pri umetnem dihanju po Silvestru leži bolnik?
  - na hrbtni strani telesa
5. Takrat kadar se po 3. mesecih zaraščanja zloma na rtg slikah vidijo robovi fragmentov, govorimo o stanju?
  - Non union, ali že o psevdartrozi
6. V kakšnem stanju je ud na strani poškodbe Malgoignega zloma stegenice?
  - ud je rotiran na lateralno stran in je v abveraciji
7. Ali je možno zdraviti komunikativni zlom nadlahtnice v funkcionalni imobilizaciji?
  - ne
8. Koliko časa je povprečno potrebno da se zaceli zlom radiusa?
  - 2 meseca – 10 tednov
9. Kaj pomeni sudekova kostna atrofija?
  - kostno dekalcinacijo
10. Kdaj se začne razgibavanje po osteosintezi zloma humerusa?
  - šele 3 tedne po osteosintezi
11. Kaj pomeni Volkmanova kontraktura?
  - ishemično ontrakturo mišičnega tkiva z atrofijo

12. Benettov zlom z dislokacijo se zdravi?
  - operativno
13. Ali se čas celjenja zloma v mavcu razlikuje od časa celjenja po osteosintezi?
  - se ne razlikuje
14. Koliki je drugi kot po Pauwelsu?
  - med 30 in 60 stopinj
15. Kaj je posledica šoka?
  - zmanjšano izločanje urina
16. Koliko časa je potrebno za konzervativno zdravljenje ruptur ligamenta?
  - 6 tednov po imobilizaciji
17. Kaj je vzrok za upočasnjeno celjenje zloma?
  - nestabilna imobilizacija
18. Koliko časa se povprečno zdravi zlom nadlahtnice?
  - 3 – 4 mesece konzervativno
19. Koliko časa se povprečno zdravi zlom ključnice?
  - 3 tedne v oprtniku
20. Kolikšen je ritem pri Cheyre – Stakesovem tipu dihanja?
  - neenakomeren z globokimi in plitvimi fazami
21. Kdaj se prištejejo 4 točke za sistolični krvni tlak v trauma score?
  - Ko je tlak 90 mmHg in več
22. Kaj je funkcionalna imobilizacija?
  - elastično povijanje po OP
23. Lokotipični zlom radiusa po Collesu se imobilizira?
  - v položaju volarne fleksije in ulnarne deviacije
24. Kdaj se imobilizira ud po repoziciji izpahnjene nadlahtnice?
  - mobilizacija nadlahti se začne 3 teden po repoziciji sklepa
25. Kaj se zgodi ko nekdo kolabira?
  - samo tranzitorne motnje zavesti
26. Kaj pomeni pronation douloureux?
  - izpah glave radiusa iz obročnega ligamenta
27. Koliko časa je povprečno potrebno za sanacijo zloma vratu stegenice?
  - 3 mesece
28. Kdaj se začne hoja z berglami po osteosintezi gležnja?
  - že 3. dan po osteosintezi

29. V primeru hematurije je najprej potrebno?

- narediti intravenozno urografijo

30. Ali samo pri zlomu dolgih kosti obstaja nevarnost maščobne embolije?

- ne ker so nevarne tudi poškodbe drugih tkiv